

Ik heb het nooit prettig gevonden om over de dood te praten.

Het is zo'n onderwerp dat het licht uit een ruimte trekt. Dat gesprekken zwaar maakt. Ik loop er liever met een boog omheen, alsof het iets is dat mij minder raakt zolang ik het niet benoem. Alsof zwijgen het bestaan ervan even opschort.

Ik leef liever vooruit. Richting morgen. Richting plannen, mogelijkheden, alles wat nog openligt. De dood voelt als het dichtgooien van een deur waar ik nog niet naar wil kijken.

Zij deed dat wel.

“Mensen denken niet genoeg na over de dood,” zei ze.

Niet over afscheid nemen. Niet over verdriet. Over stoppen. Over het moment dat jouw leven ophoudt. Klaar. Ze zei dat als mensen daar echt bij stil zouden staan, ze gek zouden worden. Omdat je ineens beseft dat jij ooit stopt. Dat dat elk moment kan gebeuren. Dat het buiten je macht ligt. Het gaat je overkomen.

Het is het enige wat zeker is in deze wereld.

Ik merkte hoe haar woorden geen ruimte lieten om weg te glippen. Waar ik zinnen maak om iets draaglijk te houden, maakt zij het kort. Definitief. Ze ziet de dood niet als iets waar je voorzichtig omheen moet praten, maar als een feit dat je beter recht aankijkt. Juist omdat alles onzeker is, zei ze, moet je dit benoemen. Dit is het enige wat vaststaat.

En toch praten we er nauwelijks over. Niet tussen vrienden. Niet zomaar. Voor iets dat zo aanwezig is, blijft het opvallend stil. Misschien omdat praten over de dood voelt als een spiegel die je te dichtbij houdt. Je ziet jezelf. Je eindigheid. En je kunt hem niet wegdraaien.

Ze vindt de dood angstig. Maar gezond angstig. De dood zelf is voor haar niet het probleem — die voelt bijna kalmerend. Wat haar angst aanjaagt, is wat erna komt. Ze is gelovig. Dat geeft rust. En tegelijk ook niet. Er is een idee van een hiernamaals, maar geen garantie. Je weet het nooit zeker. Ze zei dat als ze dat idee niet had, ze zichzelf levend zou vreten met de vraag wat er na dit leven komt.

Ik luisterde, terwijl ik voelde hoe ver dit van mij af stond. Niet haar woorden — maar haar bereidheid om ze zo kaal neer te leggen.

Ze zei dat angst ontstaat bij het onbekende. Dat fight or flight aangaat wanneer we iets niet begrijpen. Daarom geven we als mens betekenis aan alles: aan formules, aan wetten, aan geschiedenis. Zo houden we onszelf bij elkaar. Maar bij de dood stopt dat. Er is geen antwoord. Geen systeem. Geen uitleg. Alleen het onbekende.

Dat het buiten haar macht ligt, vindt ze bevrijdend. Als ze zou weten wanneer ze sterft, zou ze niet meer kunnen leven. Ze vergeleek het met een bom om je heen, met een timer die aftelt en waar je niet vanaf kunt. Niemand kan normaal functioneren met zo'n klok in zicht. Juist het niet-weten maakt leven mogelijk.

Accepteren is niet opgeven, zei ze. Met de dood valt niet te vechten. Er is niets te winnen. Je accepteert dat iets zo is. Dat sommige dingen niet bedoeld zijn om beheerst te worden.

Wat overblijft, is tijd. Beperkte tijd. Je kunt alles bereiken, behalve meer tijd. *If you wanna reach the stars, make sure it's before your time.* Niet alles hoeft meteen. Maar doe het wel. Want tijd is het enige wat een mens echt begrenst.

Toen ik haar vroeg wat de dood tegen ons zou moeten zeggen, hoefde ze niet na te denken.

Herinner mij.

Ik zou het nooit zo zeggen.

Ik zou het verzachten. Verpakken. Eromheen schrijven.

Maar misschien zegt dat niet iets over de dood.

Misschien zegt het alles over hoe verschillend mensen leven.